

บทที่ 6

ศาสนาคริสต์: กำเนิดใหม่ของการเรียนรู้

- 6.1 ความหมายของศาสนาคริสต์
- 6.2 กำเนิดศาสนาคริสต์
- 6.3 ผู้เผยแพรศาสนาคริสต์ที่สำคัญ
 - 6.3.1 เซนต์ ปอล
 - 6.3.2 โปโลตินัส
 - 6.3.3 เซนต์ ออกัสติน
 - 6.3.4 มาร์ติน ลูเธอร์

บทที่ 6

ศาสนาคริสต์ : กำเนิดใหม่ของการเรียนรู้

6.1 ความหมายของศาสนาคริสต์

ศาสนาคริสต์ (Christianity) คือ ศาสนาที่ถือว่าพระเยซูคริสต์เป็นผู้ก่อตั้ง ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันโดยปริยายว่ามี 3 นิกาย คือ นิกายคาทอลิก นิกายโปรเตสแตนต์ และนิกายออร์ทอด็อกซ์ (กรีติ บุญเจือ, 2538: 78-79) แต่ก็ยังพบว่ามีคริสชนอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่สังกัดนิกายใด แต่แยกเป็นกลุ่มอิสระหลายกลุ่ม ป่อเกิดของศาสนาคริสต์ส่วนหนึ่งมาจากคัมภีร์พันธสัญญาเดิมของศาสนายูดาห์ ส่วนหนึ่งมาจากความสำนึกของสาวกเกี่ยวกับพระเยซู และอีกส่วนหนึ่งเก็บจากวัฒนธรรมที่ได้สัมผัสตามกระแสแห่งประวัติศาสตร์ เช่น วัฒนธรรมกรีกและโรมัน วัฒนธรรมเยอรมัน วัฒนธรรมแองโกล แซกซัน วัฒนธรรมอิสลามระหว่างสงครามครูเสด ฯลฯ รวมทั้งที่ชาวคริสต์สร้างสรรค์สะสมไว้ในประวัติศาสตร์

คัมภีร์ของศาสนาคริสต์มีชื่อว่า คัมภีร์ไบเบิล (the Bible) มาจากภาษากรีก แปลว่า “หนังสือ” (เป็นพหูพจน์ของคำว่า Biblion ซึ่งแปลว่า “หนังสือ” ตามรากศัพท์เดิมคำว่าไบเบิลจึงหมายถึง “หนังสือหลายเล่ม” รวมกันเข้าเป็นเล่มเดียว เป็นคัมภีร์ซึ่งชาวคริสต์ถือว่าเป็นหนังสือศักดิ์สิทธิ์ เป็นพระวาจาของพระเจ้า (The Word of God) คัมภีร์ไบเบิลแบ่งออกเป็น 2 ภาค คือ ภาคพันธสัญญาเดิม (the Old Testament) ซึ่งรับมาจากศาสนายูดาห์ และภาคพันธสัญญาใหม่ (the New Testament) ซึ่งบันทึกชีวิตและคำสอนของพระเยซูตามสำนึกของผู้นิพนธ์แต่ละท่าน (เสรี พงศ์พิศ, 2531: 102) ผู้ได้ตรัสกับมนุษย์ด้วยวิธีการต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์ เป็นหนังสือซึ่งเปิดเผย (Revelation) รหัสธรรมเกี่ยวกับพระเจ้า มนุษย์และโลก เกี่ยวกับความเป็นมา จุดหมายและความหมายของชีวิตเพื่อให้มนุษย์ไปถึงความหลุดพ้น หรืออีกนัยหนึ่งไปหาพระเจ้าได้ เป็นหนังสือศักดิ์สิทธิ์เพราะ

เชื่อว่าพระเจ้าทรงคลใจผู้เขียน (Inspiration) ให้ถ่ายทอดสิ่งที่พระองค์ทรงต้องการเปิดเผยให้มนุษย์ทราบ

6.2 กำเนิดศาสนาคริสต์

ศาสนาใหม่ที่เกิดขึ้น คือศาสนาคริสต์ กำเนิดมาจากลัทธิศาสนาฮีบรู มีกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติ มีผู้สอน ผู้ตั้ง และผู้ประกาศศาสนา คือ พระเยซูคริสต์ (Jesus Christ) มีผู้ดำรงรักษาศาสนา พวกยิวทั้งหลายเชื่อว่าพระเยซูคือ เมสไซฮา ซึ่งเป็นผู้ที่พระเจ้าส่งมารับทุกข์ทรมานแทนมนุษย์ทั้งหลาย เมื่อศาสนาคริสต์เผยแผ่เข้าไปในกรีกและโรมัน คำว่า เมสไซฮา ได้กลายเป็น คริสโตส (Christos) ในภาษากรีก และโรมันนำมาใช้เป็นภาษาละตินของโรมันว่า “คริสตัส” (Christus) หรือ “คริสต์” (Christ) ในภาษาฝรั่งเศส หรือภาษาอังกฤษอ่านว่า “ไครสต์” (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์, 2536: 89)

พระเยซูเกิดในประเทศปาเลสไตน์ เมื่อปี พ.ศ. 543 และสิ้นชีวิตในปี พ.ศ. 576 บนไม้กางเขน มีอายุได้เพียง 33 ปี คำสอนของพระเยซูออกมาจากกฎหมายเดิมที่ว่าด้วยริชธรรมและการดำเนินชีวิต และเน้นในเรื่องเอกัตบุคล คือถือว่าตัวบุคคลโดยเฉพาะวิญญาณของคนนั้นเป็นสิ่งที่พึงสงวนและหวงแหน นับว่าเป็นความคิดใหม่ในขณะนั้นถึงกระนั้นก็ตามคำสอนของพระเยซูได้ย้ำความสำคัญของความเอื้อเพื่อแผ้วแผ่ความเสียสละ และภราดรภาพแห่งมนุษย์ เลิกการถือเขาถือเรา ชีวิตในปัจจุบันคือการเตรียมตัวสำหรับไปสู่ชีวิตใหม่

ประเทศปาเลสไตน์ในสมัยนั้นเป็นจักรวรรดิของโรมัน มีพระเจ้าออกัสตัสซีซาร์เป็นจักรพรรดิ พระจักรพรรดิได้แต่งตั้งผู้สำเร็จราชการไปปกครองจักรวรรดิต่าง ๆ ผู้สำเร็จราชการของโรมันมีอำนาจด้านการปกครองเป็นอย่างมาก แต่เรื่องศาสนา ผู้สำเร็จราชการไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้อง มีการตั้งคณะกรรมการเรียกว่า สิโนดัส (Synodus) หรือ (Synod ในภาษาอังกฤษปัจจุบัน) ประกอบด้วยสมาชิก 72 คน (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์, 2536: 89) คือ

- พระสังฆราชยิว	ประธาน
- พระผู้ใหญ่	กรรมการ
- หัวหน้าครอบครัวใหญ่ ๆ	กรรมการ
- ผู้รักษานบธรรมเนียมประเพณีของยิว	กรรมการ

คณะกรรมการนี้มีอำนาจในการวินิจฉัยกิจการทางศาสนา ตลอดจนการพิจารณาลงโทษผู้ทำผิดต่อศาสนา มีโทษรุนแรง แต่ยกเว้นโทษประหารต้องเสนอให้ข้าหลวงโรมันอนุมัติก่อนที่จะดำเนินการ

ภูมิลำเนาของพระเยซูอยู่ที่แคว้นกาลิลี (Galilee) เมืองนาซาเรธ (Nazareth) พระมารดาชื่อ มาเรีย ตอนเป็นเด็กพระเยซูได้เข้าโรงเรียนที่แคว้นกาลิลีในโรงเรียนนั้นมีเด็กหลายชาติหลายภาษา มีชาวอียิปต์ ยิว อาหรับ และกรีก พระเยซู จึงมีความรู้หลายภาษา โดยเฉพาะภาษากรีก พระเยซูทรงดำเนินชีวิตส่วนใหญ่อยู่ที่กรุงนาซาเรธ บริเวณทะเลสาบกาลิลี ซึ่งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศปาเลสไตน์ปัจจุบัน

พระเยซูสนใจศึกษาพระคัมภีร์เก่า (Old Testament) ได้อ่านและจดจำเป็นอย่างดี พระคัมภีร์เก่านี้เป็นภาคต้นของคัมภีร์ไบเบิล ส่วนภาคหลังเรียกว่า พระคัมภีร์ใหม่ (New Testament) ภาคต้นเป็นลัทธิसानาฮิบรู ซึ่งได้เขียนไว้ก่อนพระเยซูเกิด พระคัมภีร์ใหม่เป็นเรื่องในสมัยพระเยซูซึ่งสาวกได้เขียนขึ้นภายหลัง

ในสมัยนั้นได้มีผู้รู้ทางศาสนาตั้งตัวเองเป็นอาจารย์สอนศาสนา มีชื่อว่า โยฮัน โยฮันได้ตั้งลัทธิล้างบาป ด้วยการลงไปอาบน้ำในแม่น้ำจอร์แดน พระเยซูก็เป็นศิษย์ของโยฮัน เช่นกัน พระองค์ได้ศึกษาหาความรู้แล้วออกไปไตร่ตรองหาธรรม มีการทำทุกกริยาอดอาหารถึง 40 วัน และเมื่ออายุได้ 30 ปี ก็เริ่มสอนศาสนา สอนหลักธรรมในการดำเนินชีวิตจาง ๆ ทำให้คนยกย่องเลื่อมใสศาสนาคริสต์เป็นอย่างมาก ทรงดำเนินการสอนอยู่ 3 ปี ตั้งแต่ปี ค.ศ. 27-29 ในขณะที่สอนศาสนา พระองค์ใช้ชีวิตคลุกคลีอยู่กับประชาชน ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ช่วยรักษาโรคภัยไข้เจ็บ หลักธรรมที่สำคัญของพระเยซูคือ “จงปฏิบัติต่อผู้อื่น อย่างที่ต้องการให้เขาปฏิบัติต่อตน” เรียกว่า Golden Rule

คำสอนหรือเทศนาอันยิ่งใหญ่ของพระเยซูคือคำสอนที่เรียกว่า “เทศนาบนภูเขา” เปรียบเสมือนพระธรรมจักรในพุทธศาสนา เพราะเป็นการแสดงหลักใหญ่ หลักสำคัญ

ของศาสนาคริสต์ ในประวัติของพระเยซู กล่าวว่า พระองค์ทรงรักษาโรคภัยไข้เจ็บ และ ทรงมีอำนาจทางจิตในการรักษาโรค คำสอนของพระเยซู กล่าวว่า จงอภัยและให้ความรักแก่ศัตรูของท่าน จงรักกันฉันท์พี่น้อง มีความเมตตาต่อผู้อื่น จงตอบแทนและให้ความรักแก่ศัตรูของท่าน จงรักกันฉันท์พี่น้อง มีความเมตตาต่อผู้อื่น จงตอบแทนความชั่วด้วยความดี รู้จักห้ามใจตนเอง ห้ามทำพิธีบูชาเคารพใด ๆ นอกจากพระเจ้าจนถึงวันสำคัญ ของวันตัดสินของพระเยซูในวันสิ้นสุดของโลก นับตั้งแต่พระเยซูได้ถูกประณาม และถูกตรึงไม้กางเขนนอกกรุงเยรูซาเล็ม ในปี ค.ศ. 29 สานุศิษย์ของพระองค์ที่กระจัดกระจาย ไปคนละทิศคนละทางได้แอบติดต่อกันอย่างลับ ๆ และค่อย ๆ เปิดเผยขึ้นเรื่อย ๆ พวกเขา สานุศิษย์ประกาศว่าพระเยซูทรงฟื้นพระชนม์ชีพ และทรงพระดำเนินมาหาพวกเขา ทำให้พวกเขาเกิดศรัทธาที่จะเผยแพร่วาทะคำสอนของพระองค์ อย่างไรก็ตามบรรดา สานุศิษย์เหล่านี้ได้ผละออกจากพิธีกรรมทางศาสนาของยิวอย่างทันทีทันใด แต่ก็ยัง เคารพต่อวันทางศาสนา ยิวและโบสถ์ต่าง ๆ ในกรุงเยรูซาเล็มต่อไปเหมือนเดิม

หลักคำสอนที่สำคัญ ๆ ของพระเยซูในพระคัมภีร์ใหม่ ซึ่งรวบรวมโดยนักเขียน ชาวคริสต์ทั้งหลาย ตอนสมัยต้นของศตวรรษที่หนึ่ง และที่สอง หลักคำสอนของ พระองค์มีอยู่ 4 ตอนด้วยกัน เกือบทั้งหมดเป็นชีวประวัติส่วนพระองค์ของพระเยซูแม้ว่า พวกนักเขียนจะเน้นเหตุการณ์เกี่ยวกับชีวประวัติของพระเยซูไว้หลายตอน แต่นักเขียน เหล่านั้นได้นั้นหลักคำสอนของพระองค์ด้วย บทบัญญัติต่าง ๆ ของสาวกพระเยซูตลอด จนจดหมายต่าง ๆ ที่บันทึกเหตุการณ์ทั้งหลายในประวัติศาสตร์ ของชุมชนของพวกเขา คริสต์เดียนในตอนต้น ๆ และมีบันทึกคำแนะนำสั่งสอนจากบรรดาสานุศิษย์ต่าง ๆ แก่ คริสต์ศาสนิกชน ทั้งจักรวรรดิโรมันอีกด้วย สานุศิษย์ที่ให้การสนับสนุนพระองค์ส่วนใหญ่จะเป็นพวกสามัญชน แต่ก็มีพวกชนชั้นสูงที่สนับสนุนพระองค์บ้างเหมือนกัน ตัวอย่างของสาวกสำคัญ ๆ ที่มีความศรัทธาต่อพระเยซูกล่าวไว้ว่า (กิริติ บุญเจือ, 2538: 80-83)

พระเยซูเป็นนามเดิมของพระองค์ เมื่อชาวคริสต์ท่านใดได้ว่าพระเยซูคือพระเมส สียาห์ จึงได้ถวายสมญานามต่อท้ายให้ว่าคริสต์ ซึ่งมาจากศัพท์ภาษากรีกว่า "Christos" แปลว่า เมสสียาห์ แล้วจึงเรียกพวกของตนว่าคริสเตียน (Christian) หรือ คริสตัง

(Christao) หมายถึงผู้เป็นบรืวารพระเมสสิยาห์นั่นเอง คริสเตียนกบคริสตังมีความหมายเหมือนกันในภาษาอังกฤษและภาษาโปรตุเกสตามลำดับ คือ หมายถึง ผู้นับถือพระคริสต์ทุกท่าน ครั้นมาทับศัพท์ในภาษาไทยมักจะเข้าใจกันว่า คริสเตียน หมายถึง โปรเตสแตนต์ และคริสตัง หมายถึง กาทอลิก มาในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะใช้คำว่าคริสเตียนหรือคริสตชนในความหมายรวมเหมือนในภาษาทางตะวันตก

ความสำคัญของสาวกปรากฏชัดเจนจากคำปราศรัยของเปโตร ผู้เป็นหัวหน้าสาวกที่ปราศรัยกับชาวอิวาในนครเยรูซาเล็ม หลังจากที่พระเยซูถูกตรึงกางเขนสิ้นพระชนม์ได้ไม่นาน ความสำคัญของสาวกค่อย ๆ พัฒนาตามลำดับเวลาแห่งประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นการรวบรวมความสำคัญถึงศีลธรรมในอาณาจักรของพระคริสต์ โดยสาวกมัทธิวได้รวบรวมและตีความจากคำสอนของพระเยซู มัทธิวเขียนเรื่องนี้ยาวเป็นพิเศษถึง 3 บท ในจำนวนทั้งสิ้น 28 บท ที่ได้นิพนธ์ถึงชีวิตและคำสอนของพระเยซู ทั้ง 3 บท รวมเรียกว่า เทศนาบนภูเขา ซึ่งถือว่าเป็นตอนที่ไพเราะที่สุดในงานนิพนธ์ของสาวกผู้นี้ พิจารณาเป็นประเด็นดังนี้

บรรยากาศแห่งเทศนาบนภูเขา เมื่อพระเยซูเจ้าทรงคัดเลือกสาวก 12 ท่านแล้ว ก็ทรงคลุกคลีอยู่กับสาวก โดยรับประทานอาหารด้วยกันไปทางไหนก็ไปด้วยกัน นอนก็นอนด้วยกันวันแรก ๆ คงขลุกขลักอยู่ไม่น้อย เพราะเป็นชีวิตใหม่สำหรับทุกคน ในเมื่อต่างก็มีน้ำใจดีและพร้อมที่จะปรับตัวให้เข้ากับชีวิตแบบใหม่ ในไม่ช้าทุกอย่างก็ค่อย ๆ เข้าร่องเข้ารอย และพระเยซูเจ้าก็ทรงถือโอกาสใช้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงเป็นบทเรียนอยู่เสมอ ขณะนั้นกิตติศัพท์ที่พระองค์ทรงสนใจความทุกข์ยากเดือดร้อนของสามัญชนระบือไปไกล ผู้สนใจพยายามค้นคว้าให้เห็นจริง ระหว่างนั้นจึงมีผู้มาเฝ้าพระองค์ทุกวัน กลุ่มเล็กบ้างใหญ่บ้าง ระหว่างเดือนกรกฎาคมเป็นช่วงกลางฤดูร้อน กลางวันร้อนจัดแต่ตอนเย็นอากาศสดชื่นเย็นสบาย ท้องฟ้าโปร่งปราศจากเมฆหมอก และไม่ต้องกลัวฝนเกษตรกรเป็นช่วงเวลาว่างงาน ดังนั้นไม่ว่าพระองค์จะเสด็จไปทางไหนจะมีผู้ส่งข่าวกันต่อ ๆ ไป และจะมีผู้ติดตามไปเฝ้าคู่อริยาบถของพระองค์ และพร้อมที่จะฟังคำสอนของพระองค์อย่างสงบ นอกจากชาวกาลิลีเอง ยังมีชาวเมืองอื่นค้นคว้ามาเฝ้าพระองค์ด้วย เช่นวันหนึ่งระหว่างกลางเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 28 นั้นเอง พระองค์ได้เสด็จขึ้นไปบนยอดเขา

พร้อมกับสาวกตั้งแต่เช้าตรู่ พระองค์พาสาวกทั้ง 12 ขึ้นไป เพื่อฝึกฝนให้สาวกรู้จักรสชาติแห่งความสงบในบรรยากาศส่วนตัวไกลจากสังคมมนุษย์ ทั้งนี้มีไว้เพื่อหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบต่อสังคม ครั้นรู้ว่าพระองค์ไปทางไหน ด้วยพระประสงค์เช่นไรก็คงติดตามกันไว้ไม่ให้ใครตามไปรบกวนพระองค์ แต่ก็คงจะนัดหมายกันว่า ตกเย็นจึงค่อยพากันขึ้นไปเฝ้าพระองค์ตามที่เคยกระทำกันมา แต่บังเอิญวันนั้นมีประชาชนมาเฝ้ามากเป็นพิเศษ ครั้นเสด็จลงถึงที่ราบบนภูเขา มีหญ้าขึ้นเป็นหย่อม ๆ มีโขดหินระเกะระกะ พระเยซูจึงทรงถือโอกาสประกาศโครงการปฏิรูปแนวทางดำเนินชีวิตของมนุษย์ จะเรียกว่าเป็นแถลงการณ์ฉบับแรกของพระองค์ก็คงจะได้ แต่เรียกกันเป็นทางการว่า “เทศนาบนภูเขา” (Sermon on the Mount) ซึ่งมีทิวทัศน์ไวสมบูรณ์ที่สุด แบ่งออกได้เป็น 5 ตอน คือ (กิริติ บุญเจือ, 2538: 83-84)

- 1) ความนำ กล่าวถึงสุขวิถีสู่ 8 เพื่อท้าทายให้เผชิญปัญหา
- 2) แนวทางปฏิรูป ไม่ทำลายของเก่า แต่เสริมให้สมบูรณ์ขึ้น
- 3) วิธีรักมนุษย์และพระเจ้าอย่างถูกต้อง
- 4) ข้อพึงระวัง 7 ประการ
- 5) สรุป

คำสอนของพระองค์สร้างความประทับใจแก่มวลชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจิตใจของสาวกที่ร่วมฟังกันอยู่พร้อมหน้า อาณาจักรของคริสตจักรพัฒนาไปตามประวัติศาสตร์ สันตะปาปา กลายเป็นศูนย์รวมกำลังใจของชาวคริสต์ทั่วโลก

เป็นที่ทราบกันว่าพระเยซูมีชีวิตอยู่ท่ามกลางผู้คนในสังคม แม้ทรงเลือกสรรสาวกให้ติดตามพระองค์ไปก็ไม่ได้แยกตัวออกจากสังคม ในสองศตวรรษแรกยังไม่เกิดประเพณีนี้แม้ว่าชาวคริสต์จะถูกเบียดเบียน ต่อเมื่อกระแสวัฒนธรรมท้องถิ่นต่าง ๆ เริ่มเข้ามามีอิทธิพลจึงเกิดการประยุกต์เข้ากับคำสอนทางศาสนาเพื่อให้ความชอบธรรมกับประเพณีใหม่นี้ คำสอนส่วนใหญ่เกี่ยวกับโลก กาย และจิตวิญญาณ หลังจากที่ศาสนาคริสต์ได้กลายเป็นศาสนาประจำอาณาจักรแล้ว ในยุคนี้มีผู้คนนับถือศาสนาคริสต์เป็นจำนวนมาก พระศาสนจักรเริ่มกลายเป็นสถาบันที่ประกอบด้วยกฎเกณฑ์ จากอียิปต์ได้แพร่หลายไปสู่ที่ต่าง ๆ ในปาเลสไตน์ ซีเรีย และทางเอเชียไมเนอร์ ท้ายที่สุดได้แพร่

หลายเข้าสู่ตะวันตก โดยผู้ที่นำไปเผยแพร่คือ เซนต์ อาธานาซิอุส เซนต์เยโรม และ เซนต์ มาร์ติน บุคคลหลังนี้ได้ก่อตั้งอารามแห่งแรกในตะวันตกที่เมืองตูร์ (ในฝรั่งเศสปัจจุบัน) นับเป็นเวลาสองศตวรรษก่อนกำเนิดคณะเบเนดิกติน (Benedictines) ซึ่งเซนต์เบเนดิกต์ ได้เป็นผู้ก่อตั้งในต้นศตวรรษที่ 6

เซนต์เบเนดิกต์ ได้ก่อตั้งอารามแห่งแรกบนเขาเล็ก ๆ ชื่อ มอนเต คาสิโน (ซึ่งอยู่ทางใต้ของอิตาลีปัจจุบัน) ท่านได้บัญญัติกฎเกณฑ์และระเบียบปฏิบัติที่ว่าด้วยวิถีแห่งการดำเนินชีวิตแบบนักพรตขึ้นอย่างสมบูรณ์และถือกันเป็นแนวทางสำหรับคนอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นภายหลังจนกระทั่งถึงศตวรรษที่ 13 โดยได้นำหลักคำสอนสำคัญจากพระคัมภีร์ไบเบิลและนักปราชญ์ที่สำคัญของพระศาสนจักรเป็นพื้นฐาน ท่านเป็นผู้ให้กำเนิดการปฏิญาณตนสามข้อของนักพรต (และนักบวช) ซึ่งถือกันมาจนถึงปัจจุบัน คือ ความบริสุทธิ์ ความยากจน และความนบนอบ (กเสรี พงศ์พิศ, 2531: 46)

6.3 ผู้เผยแพร่ศาสนาคริสต์ที่สำคัญ

6.3.1 เซนต์ ปอล (St. Paul)

เป็นชาวโรมันสัญชาติยิว เกิดในครอบครัวที่มั่งคั่ง ได้รับการศึกษาอย่างดี ได้ศึกษาลัทธิศาสนาฮิวและการค้า เซนต์ ปอล ศึกษาและเลื่อมใสในคัมภีร์ไบเบิลตอนต้น ไม่พอใจในคำสอนหลังการประกาศศาสนาของพระเยซู มีทัศนคติค้านปรัชญาของศาสนาคริสต์ และได้รับการสนับสนุนจากพระยิว พวกพระยิวยกย่องมาก และได้ส่ง เซนต์ ปอล ไปเมืองดามัสกัส เพื่อทำลายล้างศาสนาของพระเยซู ซึ่งมีคนนับถือมากในเมืองนั้น แต่ก็ยังคงใช้วิชาวรรณคดี คำสอนและกฎเกณฑ์ที่พระเยซูและเซนต์ ปอล เป็นผู้กำหนดขึ้นและได้รับการปรับปรุงในศตวรรษต่อ ๆ มา สถานที่สำหรับใช้เผยแพร่ศาสนาคริสต์ที่สำคัญคือโบสถ์ จึงนับได้ว่าโบสถ์ของคริสต์ศาสนาเปรียบเสมือนโรงเรียนสอนหลักเกณฑ์ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของศาสนาคริสต์ ซึ่งได้แก่เรื่องเกี่ยวกับพระเป็นเจ้าและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าจุดมุ่งหมายของการสอนนี้ก็เพื่อปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนของพระเจ้า

ทัศนคติที่สำคัญของเซนต์ ปอล คือ การปลุกฝังความจงรักภักดีนั้น มีความมุ่งหมายเพื่อความหลุดพ้น เชื่อว่าพระเยซูได้หลุดพ้นแล้ว เพราะได้ปฏิบัติถูกต้องตามหลักเกณฑ์อย่างสมบูรณ์ เซนต์ ปอล ก็เช่นเดียวกันกับพระเยซูคือ สอนเน้นหนักถึงการปฏิบัติทางจิตมากกว่าการศึกษาคำสอนของศาสนา และได้กล่าวไว้ว่า ผู้ซึ่งว่ามีพันธะถูกต้องกับพระเจ้า คือผู้ทำความดีแก่คนส่วนรวม และเป็นการกระทำที่เป็นไปโดยอัตโนมัติ และได้แสดงทัศนคติเกี่ยวกับศาสนาทั้งหลายไว้ว่า ศาสนาฮิวและศาสนาอื่น ๆ เป็นบันไดเพื่อก้าวขึ้นถึงหลักสากลที่เต็มไปด้วยสัจภาวะ ซึ่งเป็นสัจภาวะที่มนุษย์ทั้งปวงแสวงหาอยู่แล้ว โดยธรรมชาติ ในที่สุดจะเกิดความถูกต้องเป็นเอกขึ้นแก่คนทั้งปวง เพราะความถูกต้องเป็นเอกนั้นคือ ภาวะที่เป็นจริงแก่คนทั้งปวง เซนต์ ปอล เป็นตัวจักรสำคัญของศาสนาคริสต์ ได้สอนหลักจริยศาสตร์ไว้มาก และมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะทำให้เซนต์ ปอล ปราบกฏเด่นสืบมา (พระอมรมณี, 2515: 164-165)

6.3.2 โพลไคนัส (Plotinus)

โพลไคนัส เป็นตัวจักรสำคัญของปรัชญาสายเพลโตยุคหลัง โพลไคนัสถือว่าพระเจ้าเป็นวันติมสัจจะ (God is the Ultimate Reality) พระจิต (Spirit) อยู่ในฐานะสูงสุดเลิศลวยเหนือการพรรณาท้งปวง

ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้ายกกับจักรวาล โพลไคนัสกล่าวว่า

1. พระเจ้าเป็นหนึ่ง เป็นเหตุยิ่งใหญ่ของสิ่งทั้งปวงอยู่เหนือความดีทั้งปวง เหนือความงามทั้งปวง
2. จักรวาลนี้อยู่ในฐานะเป็นรังมีแสดงออกของพระเจ้า อยู่ในฐานะเหมือนน้ำที่หลังไหลไม่ขาดสาย แม้ใครๆ จะใช้อย่างไรก็ตาม

โพลไคนัสยังได้แสดงทัศนคติเกี่ยวกับสัจภาวะไว้ว่า สัจจะภาวะมีลักษณะลดหลั่นลงมาโดยลำดับ จากสูงลงมาหาคือ จากพระเจ้าลงมาถึงวัตถุ วัตถุมีลักษณะปฏิเสธสัจจะ เพราะหาสัจจะภาวะไม่ได้ วัตถุอยู่ในฐานะเป็นปรากฏการณ์เท่านั้น จะหาความสมบูรณ์ในวัตถุไม่ได้ ในวัตถุจะพบแต่ความบกพร่องเสื่อมสูญ

โพลไคนัสได้แสดงทัศนคติในเรื่องการหลุดพ้นไว้ว่า มนุษย์จะเข้าถึงความหลุดพ้น

ได้ด้วยการเข้าถึงความเป็นอันเดียวกับพระเจ้า โดยวิธีหันมาสนใจภายในจิตของตนเอง เป็นนักเสียดสีอย่างยิ่ง รู้จักคิดหาสภาพที่เป็นสากล อันเป็นเหตุให้เข้าถึงความเป็นหนึ่งกับพระเจ้าอย่างลึกซึ้ง การใช้ชีวิตทำประโยชน์แก่สังคม คือ การเพิ่มพูนความไม่เห็นแก่ตัว (พระอมรรมณี, 2515: 166-169)

6.3.3 เซนต์ ออกัสติน (St. Augustine)

เซนต์ ออกัสติน มารดาเป็นชาวคริสต์เตียน ส่วนบิดาเป็นชาวโรมัน และต่อมาบั้นปลายชีวิต บิดาก็ได้กลายเป็นคริสต์เตียนด้วย เซนต์ ออกัสติน เป็นนักศึกษาวาทศิลป์ ในวัยเด็กได้เรียนภาษากรีกของเวอร์จิล เซนต์ ออกัสติน มีความเชื่อถือลัทธิปรัชญาผสมศาสนา และปรัชญาเพลโตยุคใหม่ได้ตั้งโรงเรียนส่วนตัวขึ้นที่กรุงโรม เมื่อเดินทางไปยังเมืองมิลาน ได้พบแอมบรอสกำลังเผยแผ่ศาสนาคริสต์อยู่ เซนต์ ออกัสติน จึงได้หันมานับถือศาสนาคริสต์ ได้เดินทางไปยังอาฟริกา และได้รับแต่งตั้งให้เป็นบิชอปประจำเมืองฮิปโป เซนต์ ออกัสติน เป็นบุคคลสำคัญที่สุดในยุคกลาง ได้อธิบายคำสอนของศาสนาคริสต์ไว้มาก และเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง เซนต์ ออกัสติน มีทัศนะขัดแย้งกับสถาบันทั้งหลาย และแสดงทฤษฎีไว้ว่า “ภาวะที่อาจเป็นไปได้ เป็นทุกอย่างในความรู้ที่เรามี” และได้กำหนดไว้ว่า “ระดับที่อาจเป็นไปได้นั้น สามารถจะวัดได้ต่อเมื่อมีมาตรฐานสำหรับวัด” เซนต์ ออกัสติน ได้สอบสวนพื้นฐานที่มีลักษณะแน่นอน และได้กล่าวไว้เป็นหลักสำคัญทางจิตว่า “สิ่งที่เที่ยงแท้แน่นอนที่สุด คือ การที่พื้นฐานจิตของตนเองยังไม่แน่นอน” เซนต์ ออกัสติน ยังได้แสดงทัศนะในการรับความรู้ไว้ว่า จิตใจของมนุษย์รับความรู้ 2 วิธีคือ

1. รับความรู้ โดยวิธีสืบสวนจากอารมณ์ทางผัสสะ หรือ การเรียนรู้จากประสบการณ์ การค้นคว้าหาเหตุผลในสิ่งทั้งหลาย การเจาะเข้าถึงปฐมเหตุของสิ่งทั้งหลาย เป็นการรับความรู้มาจากภายนอกตน หรือสืบเนื่องมาจากภายนอก

2. รับความรู้ โดยวิธีพิจารณาภายในด้วยปัญญา ศึกษากระบวนการภายในของตนเอง เป็นความรู้ที่เกิดจากภายในโดยตรง โดยการเรียนรู้ภายในตนเอง เมื่อเจตสิกเข้าไปในตนเองมาเพียงใด ก็ปรากฏความรู้ละเอียดมากขึ้นเท่านั้น แทนที่จะใช้วิธีมุ่งตรงออกไปภายนอกตนแก่กลับใช้วิธีมุ่งตรงเข้าภายในตนเอง

สิ่งทั้งหลายจะปรากฏเป็นจริงได้ก็ต่อเมื่อปรากฏเป็นรูป เป็นจำนวน เป็นหน่วย เป็นกระบวนการหาเหตุผลด้วยวิธีนำสิ่งหนึ่งเข้าไปเปรียบเทียบกับอีกสิ่งหนึ่ง สามารถที่จะสืบสาวเรื่องราวขึ้นไปถึงมาตรฐานสูงสุดได้ และมาตรฐานอันสูงสุดนั้นคือ ศาสนาสำคัญของพระเจ้าซึ่งเป็นบ่อเกิดของหลายสิ่งหลายอย่าง เช่น ปัญญา ศิลธรรม และสุนทรียภาพ เป็นต้น

ทัศนะหลาย ๆ ด้านของ เซนต์ ออกัสติน เป็นพื้นฐานทางเหตุผล สันตะปาปา ได้นำออกประกาศให้เห็นว่า เป็นทัศนะที่มีความสำคัญอันยิ่งใหญ่ไพศาล เป็นทัศนะที่สร้างความมั่นคงให้แก่ศาสนาคริสต์เป็นอย่างยิ่ง ยากที่จะหาทัศนะอื่นใดในคริสต์ศาสนา มาเปรียบเทียบกับได้ เป็นที่ยอมรับกันว่า เซนต์ ออกัสติน เป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในยุคกลาง ได้อธิบายคำสอนในศาสนาคริสต์ไว้มาก ซึ่งยังเป็นที่ยอมรับกันอยู่ทั่วไปในปัจจุบันนี้ (พระอมรมณี, 2515: 169-178)

ในเวลาต่อมาโบสถ์ได้กลายเป็นแหล่งรวบรวมสิ่งสำคัญ ๆ ทางศาสนา เช่น หลักศาสนา หนังสือวรรณคดีทุกชนิด แม้ว่าโรงเรียนเอกชนที่สอนศิลปการพูด จะมีตั้งอยู่ในกรุงโรม มิลาน ราวenna และในเมืองต่าง ๆ แล้วยังตาม วัดหรือโบสถ์หรือโรงเรียนสอนศาสนา ก็ยังเป็นสถานที่จัดการศึกษาแก่พระและสาธุชนที่ให้ความเลื่อมใส และเป็นที่เกิดของผู้นำที่มีชื่อเสียงในสมัยต่อมา

6.3.4 มาร์ติน ลูเธอร์ (Martin Luther)

เป็นชาวเยอรมันเกิดที่เมือง ไอสเลเบน เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2026 ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2089 อายุได้ 63 ปี ชีวิตของลูเธอร์ ในสมัยที่เขายังเป็นเด็กนั้นยากแค้นมาก ลูเธอร์ศึกษาเบื้องต้นในวัด และได้ศึกษาในมหาวิทยาลัยไฮเซนัค โดยศึกษาวิชากฎหมาย แต่แทนที่ลูเธอร์จะเป็นนักกฎหมายเขาก็กลับเปลี่ยนอนาคตมาเป็นนักบวช ในปี พ.ศ. 2053 เมื่อลูเธอร์มีอายุได้ 27 ปี ได้เดินทางไปกรุงโรม และได้เข้าเฝ้าสังฆราชที่กรุงโรมได้เห็นความฟุ่มเฟือยในชีวิตพระสังฆราชและนักบวชทั้งหลายในกรุงโรม ทำให้ลูเธอร์รู้สึกสลดใจเป็นอย่างมาก เขาคัดค้านบทบัญญัติใหม่ของสังฆราช การคัดค้านของลูเธอร์มีผู้เห็นด้วยเป็นอย่างมาก เขาได้เชิญผู้รู้ นักปราชญ์ มาช่วยกันวินิจฉัยบัญญัติใหม่ของพระสังฆราช เกี่ยวกับวิธีการใช้เงินล้างบาป ที่ประชุม

มีมติว่าการล้างบาปจะทำได้วิธีเดียว คือ ด้วยการรู้สึกตัวสารภาพผิด และพยายามสำรวมระวังในกาลต่อไป

ลูเธอร์ได้แปลคัมภีร์ไบเบิลจากภาษาละตินเป็นภาษาเยอรมัน เป็นคำแปลที่เข้าใจง่าย ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก นอกจากแปลคัมภีร์ไบเบิลแล้วลูเธอร์ยังแต่งหนังสือที่ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับศาสนาอีกด้วย ลูเธอร์ได้แต่งเพลงสวดเป็นภาษาเยอรมัน แทนคำสวดภาษาละติน พวกศาสนิกษ์ของลูเธอร์ได้ขอร้องให้ลูเธอร์ตั้งศาสนานิกายใหม่ โดยไม่ขึ้นกับสังฆราชกรุงโรม ลัทธินิกายคาทอลิกถูกโค่นล้มลงในประเทศเยอรมันนี้ นิกายใหม่คือนิกายของลูเธอร์ได้เกิดขึ้น ถือหลักปฏิบัติตามคัมภีร์ไบเบิล พระในนิกายใหม่แต่งงานได้ เพราะถือว่าพระเยซูไม่ได้ทรงบัญญัติเรื่องพรหมจรรย์ สมณเพศ หมายถึงแต่การทำหน้าที่เกี่ยวกับศาสนา บำรุงรักษาศาสนา ช่วยเหลือคนยากจน ช่วยรักษาโรคภัยไข้เจ็บตามแบบที่พระเยซูทรงปฏิบัติ

ลัทธินิกายใหม่ของลูเธอร์ เริ่มจากการคัดค้านบทบัญญัติของพระสังฆราชและเจ้าครองนคร กล่าวคือพระบรมราชโองการของจักรพรรดิที่จำกัดไม่ให้นิกายใหม่ของลูเธอร์แพร่หลายไปยังรัฐอื่น ๆ นิกายใหม่ของลูเธอร์จึงได้ชื่อว่า “นิกายค้าน” หรือ “โปรเตสแตนต์” (Protestant)

กำเนิดของนิกายโปรเตสแตนต์ก่อให้เกิดผลสำคัญหลายประการ (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์, 2536: 98) คือ

1. ทำให้เกิดหลักเสรีภาพในการถือศาสนา ซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ
2. ทำให้คนรู้สึกถึงความเป็นเอกราชของชาติ แต่ละชาติมีสิทธิที่จะมีอะไรเป็นของตัวเอง
3. วิธีการศึกษาได้มีการเปลี่ยนแปลงความนับถือจารีตประเพณีได้ลดหย่อนลงไป และการนับถือเหตุผลเข้าแทนที่ เป็นการตั้งต้นใหม่แห่งประวัติของการศึกษา
4. มนุษย์เริ่มเข้าใจว่า มนุษย์มีสิทธิจะคิดอะไรใหม่ ๆ ได้ ทำให้ความก้าวหน้าทั้งหลายในทางวิทยาการได้เริ่มมีขึ้นในยุโรป

โรงเรียนฝึกพูดแบบจักรวรรดินิยมและแบบชุมชนที่ออกัสติน แอมบรอส ไบร์ท

อูส และคาสติโอ โดรัส เคยศึกษาเล่าเรียนอยู่เริ่มเสื่อมลงก็เกิดโรงเรียนแบบอื่น ๆ เช่น โรงเรียนวัด และนักการศึกษาอื่น ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้แบบใหม่ขึ้น มรดกตกทอดของกรีกและโรมัน ถูกศาสนาคริสต์เข้าครอบคลุม แต่ก็มีพื้นฐานใหม่ในหลักของศาสนาคริสต์เอง ซึ่งเปลี่ยนมาจากการตีความเรื่องราวของมนุษย์ในช่วงของการเล็งเห็นสังขารหลักของกฎเกณฑ์นี้ คือ การจู่ดี ซึ่งพระเจ้าได้เป็นผู้กำหนดขึ้น แนวทางสอนก็คือแนวแบบกรีก และโรมัน ได้แก่ ความจำ การท่องจำ การเขียนบทความ การพูดในที่ชุมนุมชน การจดการอภิปราย ปุจฉา-วิสัชนา เป็นสิ่งใหม่ และเป็นส่วนบุคคล นอกจากนี้ศาสนาคริสต์ยังเป็นศีลธรรมในการเรียนรู้ทุกอย่าง ซึ่งจะตีค่าทุกสิ่งว่าสูญเปล่า เว้นแต่สิ่งนั้น ๆ จะโยนไปสู่พระเจ้า และสิ่งต่าง ๆ ของพระเจ้าซึ่งรวมจุดหมายอื่นไปยังจุดประสงค์สูงสุดนี้ จุดหมายของการศึกษาแบบใหม่นี้ก็คือ หน้าที่ที่มีหลักเกณฑ์ของศาสนาคริสต์คือ เข้าใจบัญญัติของพระเจ้า การสร้างบุคลิกลักษณะและความจงรักภักดีต่อศาสนจักร การสอนอีกแบบหนึ่งก็คือ การสอนตามแนวความคิดแห่งพระเจ้า คือพระเจ้าทรงสอดส่องดูแลพฤติกรรมของมนุษย์อยู่ตลอดเวลา คำสอนนี้แตกต่างจากหลักของเพลโต และอริสโตเติล ซึ่งกล่าวว่าพระเจ้าคือสิ่งสูงสุด แต่ทรงอยู่ไกลมาก ความคิดของศาสนาคริสต์ในเรื่องพระเจ้าเกี่ยวข้องกับอย่างมากกับเรื่องเสรีภาพของมนุษย์ พวกคนนอกศาสนามีความรู้ดีกว่าโซคระดาเป็นผู้นำทุกสิ่งทุกอย่าง เขาไม่สามารถประกันได้ว่าโซคระดาจะไปกับไปกับเสรีภาพ แต่ในคำสอนของพระคริสต์นั้น พระเจ้าทรงล่วงรู้ทุกสิ่งทุกอย่างล่วงหน้า แต่เราเอาตัวรอดหรือสูญเสียนั้นเป็นเพราะความตั้งใจของเราเอง นอกจากนี้จากบทบัญญัติของพระเจ้าและความประสงค์ของมนุษย์เอง การตายของมนุษย์เป็นสิ่งที่แน่นอน อริสโตเติล เพลโต ซีเซโร เห็นว่าวิญญาณไม่เป็นอมตะ

ท้ายที่สุดศาสนาคริสต์สอนสาวกให้รู้จักกับบาปบุญ พระเจ้าไม่ได้มี 2 องค์ คือพระเจ้าฝ่ายดีและฝ่ายเลว แต่มีเพียงฝ่ายดีเพียงองค์เดียว ความเลวนั้นอยู่ไกลจากพระองค์ คำสอนของศาสนาคริสต์สนองความพอใจของมนุษย์ในแง่ที่ว่า มีทั้งคำสอนเกี่ยวกับเสรีภาพของมนุษย์ และโซคระดาของมนุษย์ การตัดสินใจยอมรับสิทธิของพวกเขาและเสรีภาพใหม่ และการเข้าใจตัวเราเองของมนุษย์คือ แนวการสอนของศตวรรษแรก ๆ ของคริสต์กาล ปรัชญาชีวิตใหม่เริ่มแสดงให้ประจักษ์ในโรงเรียนคริสต์ นักประพันธ์

หลายคนแต่งเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนา พวกจิตรกรและปฏิมากรผลิตศิลปะต่าง ๆ ซึ่งล้วนแต่เป็นการเชิดชูศาสนาทั้งสิ้น มีการสร้างโบสถ์วิหารให้สูงใหญ่ วิจิตรพิสดาร เพื่อแสดงถึงศรัทธารต่อพระเจ้าเป็นเจ้า ดังนั้นศาสนาคริสต์จึงมีอิทธิพลต่ออารยธรรมและการศึกษาเป็นอย่างมาก

ดังนั้นกล่าวได้ว่าศาสนาคริสต์นับแต่ต้นยุคกลางในยุโรปจนเป็นต้นมาเกือบ 15 ศตวรรษ ชาวคริสต์ได้พัฒนารูปแบบทางสังคม ร่วมกันสร้างขบวนการชีวิตใหม่ทางสังคม เจตนาธรรมและความเป็นขบวนการทำให้ยืนหยัดอยู่ได้ อาณาจักรกับศาสนจักรคืออำนาจ ซึ่งทั้งประสานและขัดแย้งกัน จักรพรรดิและพระสันตะปาปา คือผู้นำสูงสุดทางโลกและทางธรรม ศาสนาคริสต์ได้พยายามฟื้นฟูชีวิตทางศาสนาหลายวิธี การแยกเป็นนิกายต่าง ๆ เกิดขึ้น พระคัมภีร์ไบเบิลคือพยานหลักฐานของความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้ากับมนุษย์ (เสรี พงศ์พิศ, 2531: 143)

ภาษาวรรณศิลป์ของพระคัมภีร์มีลักษณะตามยุคสมัยและวัฒนธรรมอันเป็นถิ่นกำเนิด เป็นภาษามนุษย์ ซึ่งพระเจ้าทรงใช้เพื่อถ่ายทอด พระวาจาของพระองค์ เสรี พงศ์พิศ (2531: 144) กล่าวว่า พระคัมภีร์ไบเบิลเป็นประวัติศาสตร์แห่งความรอด ซึ่งสะท้อนความเชื่อในพระเจ้า แสดงถึงโลกทัศน์ ชีวิตทัศน์ของผู้ที่เชื่อว่าพระเจ้ามีแต่พระองค์เดียว พระองค์ทรงเป็นผู้ให้กำเนิดและจุดหมายของสรรพสิ่งทรงเปิดเผยสัจธรรมซึ่งเป็นความหมายชีวิตของผู้ที่เชื่อในประวัติศาสตร์ของชาวอิสราเอล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชีวิต และคำสอนของพระเยซูคริสต์เอง พระองค์ทรงมอบกฎเกณฑ์ในการดำเนินชีวิตทางสังคม ทรงสอนบัญญัติแห่งความรักให้มนุษย์รักกันและกัน ดังที่พระเจ้าทรงรักมนุษย์จนกระทั่งประทานพระบุตรของพระองค์มาพลีชีวิตเพื่อนำมนุษย์กลับไปหาพระองค์

จะเห็นได้ว่าพระเยซูคริสต์ทรงเป็นศูนย์กลางของความเชื่อของชาวคริสต์ การสิ้นพระชนม์ และการกลับคืนชีพของพระองค์คือบ่อเกิดของหลักความเชื่อ พิธีกรรม ศิลปอันศักดิ์สิทธิ์เป็นเครื่องหมายแห่งการดำเนินชีวิตร่วมกับพระองค์ตั้งแต่วันเกิดจนถึงวันตายของชาวคริสต์ ผู้มีบทบาทสำคัญคือผู้นำศาสนาซึ่งได้แก่ พระสันตะปาปา และพระสังฆราช จักรพรรดิ สิ่งที่เกิดขึ้นวันใหม่คือการผสมผสานระหว่างประเพณีเดิมและวัฒนธรรม

ธรรมเนียม นอกจากนี้ยังเป็นยุคกำเนิดความรู้และศาสตร์ต่าง ๆ มีการวางรากฐานการจัดระบบใหม่ทางสังคมและความคิด สถาบันและระบบการศึกษาทั้งทางศาสนาและทางโลกได้เกิดขึ้นมาในยุคนี้